

Groeipunt 1: Geestelijke volwassenheid

1 De noodzaak van groeien

Er bestaat overeenkomst tussen geestelijke en psychische volwassenheid. Daarom is het verhelderend als we eerst stilstaan bij psychische volwassenheid. Hier komt bij: psychische volwassenheid heeft invloed op geestelijke volwassenheid. Als iemand gestagneerd is in z'n psychische groei, bestaat er grote kans dat er ook stagnatie is in z'n geestelijke groei.

Als je naar een baby kijkt, word je geconfronteerd met het abc van ons mens-zijn. Een baby heeft er immers een grote behoefte aan om gevoed en geknuffeld te worden. Wordt daaraan niet voldaan, dan gaat die dood. Een baby is dan ook helemaal op zichzelf gericht om zo die behoefte vervuld te krijgen. Daar is niks mis mee, want dat is vanwege z'n totale afhankelijkheid gewoon eigen aan een baby.

Dit abc laten we nooit volledig achter ons. Altijd blijft die basale behoefte bestaan aan een knuffel, aan intimiteit. Maar het zou slecht zijn als je bleef steken in dit abc, in je kind-zijn. Toch gebeurt dat, met alle gevolgen van dien. Want als niet (voldoende) voldaan is aan de basisbehoefte van een kind, is die bij het ouder worden heel sterk op zichzelf gericht, in de hoop dat die alsnog krijgt wat die als kind gemist heeft. Zo iemand wordt niet echt psychisch volwassen. In plaats daarvan wordt hij een dikke ego-tripper, die de ander gebruikt om toch maar aan z'n trekken te komen. Of zo iemand wordt een uitsloover, die nooit nee kan zeggen maar altijd weer de ander het naar de zin wil maken, in de hoop dat die zo waardering ontvangt.

Als er psychische groei is, kom je verder dan het abc. Natuurlijk, dit abc blijft altijd aanwezig, de behoefte dus aan verbondenheid, aan fysiek contact, aan koestering. Maar er is dan meer. Je ontwikkelt de vaardigheid om een balans te krijgen tussen het recht doen aan de ander én recht doen aan jezelf.

Zo zit het ook met geestelijke volwassenheid. Altijd heb je te maken met het abc van het geloof. Daarbij denk ik aan Gods vergevende liefde door Christus, dus dat je je geborgen mag weten bij God, in het besef dat Hij met open armen voor je klaar staat en jou aan zijn hart wil drukken. Als je dit abc goed tot je laat doordringen, kun je daardoor geraakt worden: terwijl je zo nietig en schuldig bent als wat, mag je je veilig weten bij je hemelse Vader. Dat abc laten we, als het goed is, nooit achter ons. Telkens moet dat dan ook aan de orde komen. De verbinding daarmee mogen we nooit kwijt raken.

Toch gebeurt dat. Dan raakt dit abc op de achtergrond. Dat kan als we erg rationalistisch bezig zijn met het geloof. Dan gaat het ons om inzicht in de Bijbel, we willen de lijnen zien, overal verklaringen voor hebben, we gaan beredeneren - om zo verstandelijk greep op de inhoud van de Bijbel te krijgen. In dat geval blijft ons geloof zomaar steken in ons hoofd. We gaan er geen innerlijke verbinding mee aan; we praten er alleen maar over.

Je kunt het abc van je geloof eveneens kwijtraken als je activistisch bezig bent met je geloof. Dan ben je druk in de weer voor de kerk: je bent misschien ambtsdrager, ook nog lid van een commissie en neemt allerlei extra taken op je, zodat je daar uren in stopt. In dat geval kan je geloof blijven steken in je bezigheden en kom je niet toe aan de vraag: 'Wat zegt het mij eigenlijk?'

Dit is een reëel risico voor gereformeerde christenen. Zo op het oog lijkt het bij hen misschien heel wat, want wát een drukte met woorden en daden. Uiteraard kan daar veel positiefs aan zitten en het kan in alle oprechtheid gebeuren. Maar op de een of andere manier is er geen verbinding meer met het abc, dus dat je innerlijk getroffen wordt door Gods vergevende liefde door Christus. Die verbinding mogen we nooit kwijtraken.

Er moet wel meer zijn. In Hebrëë 5:13-14 wordt gesproken over 'de draagwijdte van de verkondigde gerechtigheid' en over het onderscheid kunnen maken 'tussen goed en kwaad'. En in Efeziërs 4:14-15 spreekt Paulus de wens uit dat we niet 'stuurloos ronddobberen en met elke wind meewaaïen'; in plaats daarvan wijst hij op 'de volheid van Christus' en het 'samen volledig toe groeien naar Christus'.

We moeten dus niet blijven steken in het abc van het geloof. Toch gebeurt dat. Dan zeggen mensen: 'Geloven moet iets moois zijn, je wordt daar beter van.' Vaak is dat ook zo en zeker op de lange termijn. Maar vooralsnog kan geloven ook moeilijk zijn en met tranen gepaard gaan. Of iemand zegt: 'God moet ervoor zorgen dat het mij voor de wind gaat.' Ja, dat wil God ook het liefst, dat is tenslotte zijn einddoel voor ons. Maar voorlopig hebben we met allerlei ellende te maken, waardoor je soms tot wanhoop gebracht wordt en je afvraagt: 'Waarom toch, God?' Als dit donkere geen plek heeft in je leven als christen, dan ben je geestelijk onvolwassen, dan heb je een baby-geloof.

Daarom is er, als het goed is, bij ons sprake van groei naar geestelijke volwassenheid. We hebben dan oog voor de consequenties van het geloof. Wat is bijvoorbeeld de betekenis van Gods liefde door Christus voor de manier waarop we aankijken tegen onze medemensen, de geschiedenis, de dingen? We mogen ons geborgen weten bij onze hemelse Vader, maar wat is daarvan de waarde voor de manier waarop we omgaan met onszelf, met vreugde of verdriet? Wie geestelijk volwassen is, houdt zich met dat soort vragen bezig.

Als het goed is, is er ook een groeien in geestelijke volwassenheid. Ben je beginnend christen, dan sta je toch anders in het geloof dan iemand die al jaren christen is, bijvoorbeeld in je visie op jezelf en je omgeving en hoe je daarmee omgaat. Maar in de loop van de jaren komt er verdieping. Dan onderken je al meer de ernst van de zonde en de grootheid van Gods gunst; ook kun je dan al beter tegenslagen verwerken. Je bereidheid neemt toe om van iets af te zien; je groeit in je verlangen naar de toekomst.

Tot zo ver over de noodzaak van groeien. Laat ik dat nu nog verder concreet maken:

2 Kenmerken van geestelijke volwassenheid

Kennis

Geestelijke volwassenheid heeft allereerst te maken met kennis. De laatste tijd wordt er geklaagd over de infantilisering van de kerkdienst, van het geloof. Voor een deel ten onrechte, want voor gedegen cursussen over de Bijbel bestaat soms een grote opkomst. Voor een ander deel is het waar dat mensen zich nog al eens laten leiden door gemakzucht. Preken moeten niet over moeilijke onderwerpen gaan, maar moeten licht verteerbaar zijn. Ook mogen ze niet theoretisch zijn, want het eerste bij een preek is toch: 'Wat heb ik eraan.' Die zelfde gemakzucht kan er eveneens zijn bij de persoonlijke bijbelstudie. Dan houden mensen zich met name bezig met allerlei bemoedigende teksten; die worden dan met de markeerstift bewerkt. Maar een boek als Nahum bestuderen, nee, dat moet maar niet. Het effect hiervan kan zijn dat we leven met een selectie uit de Bijbel.

In de GKV hebben we er bezwaar tegen als mensen kritisch met de Bijbel omgaan, maar in feite doen wij dan hetzelfde. Natuurlijk, er is alle ruimte om aandacht te besteden aan de toegankelijke delen uit de Bijbel, aan wat praktisch toepasbaar is, aan wat ons bemoedigt. De Bijbel staat daar nu eenmaal vol mee. Maar het wordt eenzijdig als deze keuze overheersend wordt, als je je laat leiden door de eis dat het leuk moet blijven.

Deze selectieve omgang met de Bijbel kan samenhangen met psychische onvolwassenheid. Dan leef je met het idee: de ander moet voor jou zorgen, die moet garanderen dat jij een prettig leven leidt; jij zelf draagt daar geen verantwoordelijkheid voor. In dat geval wordt je levenshouding dat je alleen maar wilt ontvangen. Er is geen sprake van dat je wilt geven, laat staan dat je je wilt inzetten. Door zo'n mentaliteit, deze psychische onvolwassenheid zijn er al heel wat huwelijken stuk gegaan.

Op dezelfde manier kun je ook geestelijk onvolwassen zijn: qua geloof moet het allemaal makkelijk gaan; je wilt alleen maar hapklare brokken opgediend krijgen.

Maar als je geestelijk volwassen bent, wil je, zoals ze vroeger zeiden, 'graven in het Woord'. Je neemt geen genoegen met het abc. Je wilt meer weten van de bijbelse geschiedenis, je wilt achtergronden kennen, je wilt ingaan op moeilijke thema's. Het beslissende daarbij is niet of het toegankelijk is en evenmin de vraag: 'Wat koop ik ervoor'. Je wilt je evengoed afvragen: 'Heeft het mij meer inzicht opgeleverd? Heeft het m'n blik verruimd?' In zo'n geval kun je niet onderuit gaan zitten om te gaan consumeren. Je zult er met je volledige aandacht bij moeten zijn. Maar dan is er ook een groeien in kennis.

Wie daarbij hulp wil hebben, kan op mijn site (www.corvanderleest.nl) terecht in de rubriek 'Bijbel en gebed'.

Toewijding

Geestelijke volwassenheid heeft ook te maken met toewijding. Tegenwoordig is vaak de beslissende vraag voor mensen: 'Heb ik er een goed gevoel bij?' Die vraag komt soms zelfs aan de orde bij het maken van keuzes als christen.

Natuurlijk, ons gevoel is belangrijk. Als je niet naar je gevoel luistert, heb je geen goed leven maar heb je een deel van jezelf uitgeschakeld. In dat geval ben je tot op zekere hoogte al een beetje dood.

Maar tegenwoordig wordt het gevoel vaak de maatstaf om te bepalen wat goed is en wat kwaad. Het resultaat daarvan kan zijn dat zelfs goedgepraat wordt wat de Bijbel kwaad noemt: 'Ik heb er een goed gevoel bij.'

Dit kan samenhangen met psychische onvolwassenheid. Een jong kind weet heel goed dat hij niet stiekem snoep mag pakken. Maar hij doet het toch, want het is zo lekker en mamma ziet het toch niet. Als je ouder wordt, kun je soms nog altijd ditzelfde gedrag vertonen. Je weet dat iets niet deugt, maar je doet het toch want je hebt er zo'n zin in; dus moeten critici niet zeuren.

Dit kan eveneens op geestelijk gebied leiden tot onvolwassenheid: je sluit je af voor wat God jou te zeggen heeft, want voor jou staat voorop: wat jij vindt en wat jij wilt.

Maar als je geestelijk volwassen bent, geef je Gods geboden de voorrang, ook als die pijnlijk uitpakken voor jou. Dat betekent concreet: als je gehoorzaamheid aan God erom vraagt, ben je bereid in te gaan tegen wat jij graag wilt; ook wil je opruimen waaraan jij gehecht bent. Voor jou geeft de doorslag dat je ondanks alles je wilt houden aan God met zijn Woord. En waarom? Omdat voor jou niet je eigen ik nummer één is, maar omdat je hart hebt voor God en Hem vertrouwt. Uit liefde voor God geef je voorrang aan zijn Woord.

Daar komt bij: je bent er zeker van dat Gods geboden uiteindelijk goed zijn voor de mens, zij bevorderen de bloei. Zelfs als je gesnoeid wordt, heb je er vertrouwen in dat je via die pijnlijke weg meer vrucht gaat dragen (vergelijk Johannes 15:1).

Het is niet vanzelfsprekend zo met alles om te gaan. Maar uit liefde voor God wil jij jezelf aanpakken. In dat geval is er een groeien in toewijding.

Diepgang

Geestelijke volwassenheid heeft ten slotte te maken met diepgang. Tegenwoordig wordt het een belangrijke eis gevonden: als je over het geloof hebt, moet het opgewekt en gezellig zijn. Daar kon wel eens mede de oorzaak liggen dat kerkleden soms weinig op hebben met de psalmen. Die hebben immers geen makkelijk in het gehoor liggende melodieën en bevatten geen simpele taal. En dan nog de inhoud: er wordt vaak in geklaagd en je komt er vijanden tegen. Dat vinden christenen soms allemaal maar niks.

In dezelfde trant kunnen soms ook preken gekritiseerd worden. Soms is kritiek natuurlijk heel terecht, want de ambachtelijke kant van preken is vermoedelijk niet altijd op orde. Maar kritiek kan ermee samenhangen dat in preken de schaduwkant van het leven aan de orde komt: zonde en ellende. En dat vinden zulke critici gewoon niet prettig.

Dit kan weer samenhangen met psychische onvolwassenheid. Jonge kinderen zijn door hun beperkte spankracht niet in staat zich te confronteren met nare dingen. Daar zijn ze gewoon te kwetsbaar voor, met als gevolg: als zich al te nare dingen voordoen, sluiten ze zich daarvoor af of verdringen ze het. Mensen die volwassen worden, gaan soms door met deze vorm van zelfverdediging. Voor zulke mensen móet alles gewoon fijn en plezierig zijn. Als een schaduw in hun buurt komt, willen ze zich daar niet mee inlaten. Van andermans problemen willen ze niet horen.

Dit kan ook geestelijke onvolwassenheid als gevolg hebben. Spottend wordt wel eens gesproken van 'happy clappy christendom'. Zulke christenen willen het liefst altijd loven en altijd enthousiast zijn.

Als je geestelijk volwassen bent, sta je open voor het feit dat de zonde in het leven aanwezig is, dat er gebrokenheid is. Het is waar: als je afgaat op Gods liefde door Christus, als je let op de vele cadeaus die God ons geeft, als je kijkt naar de toekomst - ja, dan kun je de lof op God zingen. Vandaar dat ook in klassieke liedboeken vele lofliederen staan.

Maar, en daar gaat het mij nu om, die lof kan je soms in de keel blijven steken. Er gebeurt immers zoveel vreselijks in de wereld. Wat mensen elkaar aandoen, de manier waarop God onder zijn bestuur dingen laat gebeuren: we begrijpen daar soms helemaal niks van.

Het christelijk leven is dus niet alleen maar kleurrijk, zodat je altijd vol extase je handen kunt opheffen. Gelukkig zijn er vrolijke kleuren, want we kunnen God danken voor heel wat moois. Maar er is vaak ook veel zwart, namelijk als we in aanraking komen met de invloed van ons eigen slechte ik of als we zien wat de duivel allemaal aanricht in deze wereld.

Vaak is er grijs. Zo zijn er vele christenen die ver af staan van de volmaaktheid en daarheen alleen maar onderwég zijn. Die staan wel aan het begin en dat is al heel wat, maar ze hebben nog veel tijd en veel groei nodig.

Het christelijk leven bestaat dus uit vele lagen, lichte én donkere. Daar kun je niet altijd blij mee zijn, maar een volwassen oplossing is niet dat we onze ogen hiervoor sluiten. Ook voor de schaduwkant van het leven moeten we oog hebben. In dat geval is er groei in diepgang.

Slot

Het is dus belangrijk dat we in ons geloven niet stilstaan. We moeten ons niet beperken tot het abc. Uiteraard is dat abc wezenlijk, maar we moeten ook groeien in kennis, in toewijding en in diepgang. Het is zinnig onszelf af vragen: 'Hoe sta ik in dit opzicht ervoor? We kunnen het ons nu eenmaal niet veroorloven stil te staan. We moeten blijven groeien, tot eer van God en tot opbouw van onszelf.'